

ку кримінального провадження. Це допомагає гарантувати, що відповідність доказів повністю відповідає встановленим стандартам надійності та актуальності.

Крім того, в рамках своєї роботи разом прокурори і слідчі можуть розробити послідовну стратегію для розслідування. Це, в свою чергу, збільшує шанси на отримання обвинувального висновку [6].

Зважаючи на зазначене вище, необхідно розробити нові правові екологічні механізми, активізувати роботу правоохоронних органів у сфері охорони навколишнього природного середовища, і, зокрема, лісів. Про необхідність посилення впливу правоохоронних органів в екологічній сфері як раз свідчить досвід зарубіжних країн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головін О. В. Екологічний контроль та нагляд в Україні : монографія / О. В. Головін. – ТОВ «Друкарня Рута ». – Кам'янець-Подільський, 2014. – 440 с.
2. Конституція Республіки Казахстан. Научно-правовой комментарий / Под ред. Г. С. Сапаргалиева. – Алматы, 2004. – 584 с.
3. Головін О. В. Зарубіжний досвід організації державного екологічного контролю / О. В. Головін // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2010. – № 5. – С. 112–120.
4. Об'єднана Конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим паливом і про безпеку поводження з радіоактивними відходами, ратифікована Законом Республіки Білорусь від 17 липня 2002 року №130-3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://docs.gsu.by/Dosl1/Информационные ресурсы/Законодательная база ООС/ЗАКОН рб об отработанном топливе и радиоакт. отходах.doc>.
5. О прокуратуре Республики Беларусь : Закон Республики Беларусь от 29 января 1993 года № 2139-ХП // Консультант Плюс : Беларусь. Технология 3000 / ООО «ЮрСпектр», Национальный центр правовой информации Республики Беларусь. – Минск, 2007.
6. Justice for forest. Improving criminal justice efforts to combat illegal logging Marilyne Pereira Goncalves [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/Illegal_Logging.pdf
7. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) від 25 червня 1998 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_015

УДК 343.163 (477)

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРОКУРОРСЬКИХ ПЕРЕВІРОК ДОДЕРЖАННЯ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У ВИДІ КОНФІСКАЦІЇ МАЙНА

Трагнюк Р.Р.,
к.ю.н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті досліджується порядок проведення прокурорських перевірок додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна. Визначаються основні етапи проведення таких перевірок, аналізуються проблеми, які виникають на кожному з них, а також надаються рекомендації щодо їх розв'язання.

Ключові слова: прокурор, прокурорська перевірка, кримінальні покарання, конфіскація майна, державна виконавча служба, довідка про проведення перевірки.

Трагнюк Р.Р. / ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ ПРОКУРОРСКИХ ПРОВЕРОК СОБЛЮДЕНИЯ ЗАКОНОВ ПРИ ИСПОЛНЕНИИ УГОЛОВНЫХ НАКАЗАНИЙ В ВИДЕ КОНФИСКАЦИИ ИМУЩЕСТВА / Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

В статье исследуется порядок проведения прокурорских проверок соблюдения законов при исполнении уголовных наказаний в виде конфискации имущества. Определяются основные этапы проведения таких проверок, анализируются проблемы, возникающие на каждом из них, а также предоставляются рекомендации по их разрешению.

Ключевые слова: прокурор, прокурорская проверка, уголовные наказания, конфискации имущества, государственная исполнительная служба, справка о проведении проверки.

Tragnyuk R.R. / AN ORDER OF CARRYING OUT PUBLIC PROSECUTOR'S CHECKS OF OBSERVANCE OF LAWS AT EXECUTION OF CRIMINAL PUNISHMENTS IN THE FORM OF PROPERTY CONFISCATION / National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine

In article the order of carrying out public prosecutor's checks of observance of laws is investigated at execution of criminal punishments in the form of property confiscation. The urgency of the chosen subject is defined by prevalence of this type of criminal punishment, and also its property character.

Value of public prosecutor's check as main means of identification of violations of legality at execution of criminal punishment in the form of property confiscation is defined. It is given reason that in the conditions of lack of a standard regulation of this type of public prosecutor's checks to them the order of carrying out public prosecutor's checks of observance provided by the law and applications of laws should be applied by analogy.

The main stages of carrying out checks of observance of laws are defined at execution of criminal punishments in the form of property confiscation, namely preparatory, main and final stages. The problems arising on each of them are analyzed, and also recommendations about their permission are provided.

Locates that at a preparatory stage of carrying out check the prosecutor should study regulatory base of execution of criminal punishments in the form of confiscation of Main, consider statistical information and materials of the previous checks. It gives the chance to the prosecutor to draw a conclusion on the reasons of violations of legality and to define the list of the questions which are subject to check.

During carrying out check the prosecutor uses the powers of the general and special character directed on identification of violations of legality at execution of criminal punishments in the form of confiscation of property in such directions, as: appeal of sentences to execution; observance of the order established by the law and terms of executive production; legality of the termination of executive production and others.

Is defined that the final stage of carrying out check is connected with registration of its results in the form of the certificate of the carried-out check, and also with consideration and a legal assessment of the received results, in particular, about possible application of acts of public prosecutor's reaction.

Key words: prosecutor, public prosecutor's check, criminal punishments, property confiscation, public executive service, certificate of carrying out check.

Як засвідчує судова статистика, конфіскація майна становить більшу частину серед додаткових видів покарання, зокрема за 2013 рік це покарання застосовано до 4,4 тис. осіб [1]. Поширеність даного покарання, а також його майновий характер визначають необхідність додаткової уваги органів прокуратури до законності його виконання. При цьому основним засобом виявлення порушень закону при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна є прокурорська перевірка, що визначає актуальність обраної теми.

Проблеми проведення прокурорських перевірок, а також прокурорського нагляду за законністю кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, до яких належить конфіскація майна, були предметом розгляду таких дослідників, як В. В. Долежан, П. М. Каркач, В. Г. Ключков, М. В. Косюта, А. В. Лапкін, Р. В. Лемак, В. І. Прищепа та ін. Разом з тим, проблематика проведення прокурорських перевірок додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна отримала лише фрагментарне висвітлення у науковій юридичній літературі, що спонукає до проведення даного дослідження.

Відповідно, **метою статті** є заповнення цих теоретичних прогалин і окреслення оптимального порядку проведення прокурорської перевірки додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна, а також надання науково обґрунтованих пропозицій щодо розв'язання проблем, які можуть виникати на різних етапах такої перевірки.

Насамперед слід звернути увагу на те, що до прокурорської перевірки додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна, яка здійснюється на виконання конституційної функції прокуратури з нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, за аналогією може бути застосовано порядок проведення прокурорських перевірок додержання і застосування законів, регламентований ст. 21 «Перевірки та порядок їх проведення» Закону України «Про прокуратуру». На підтвердження даної думки можна навести міркування науковців щодо того, що при здійсненні нагляду за законністю виконання кримінальних покарань прокурори можуть використовувати не лише спеціальні повноваження, надані для нагляду за виконанням законів на розглядуваному напрямі наглядової діяльності, але й з урахуванням специфіки предмета нагляду повноваження, передбачені іншими напрямками прокурорського нагляду [2, с. 274]. Базовими у цьому відношенні, такими, що мають загальний характер, можна вважати повноваження, передбачені для реалізації функції нагляду за додержанням і застосуванням законів, які виходять за межі даної функції. До них відноситься і повноваження щодо проведення прокурорських перевірок.

У системному зв'язку із ст. 21 Закону України «Про прокуратуру» необхідно розглядати Положення про порядок проведення органами прокуратури перевірок при здійсненні нагляду за додержанням і застосуванням законів від 12 листопада 2012 року (далі – Положення) [3]. Норми вказаної статті і Положення визначають приводи і підстави проведення прокурорських перевірок, порядок їх проведення, оформлення наслідків тощо.

Відповідно до п. 1.2. Положення перевірка визначається як спосіб здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів, який з моменту прийняття постанови про проведення перевірки надає право на вчинення дій, зазначених у пунктах 3, 4, 5 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про прокуратуру». При цьому прокурорська перевірка розглядається науковцями і практиками як основний правовий засіб виявлення порушень закону у сфері виконання кримінальних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, за наслідками якого приймаються рішення про за-

стосування заходів прокурорського реагування [4, с. 9–10; 5, с. 7].

Прокурорська перевірка взагалі, і додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна зокрема, має певні етапи, до яких належать: підготовка до проведення перевірки; здійснення перевірки; складання підсумкового документа (довідки) про наслідки перевірки; правова оцінка наслідків перевірки та їх реалізації [6, с. 84].

На підготовчому етапі прокурор встановлює наявність приводів та підстав проведення перевірки, вивчає нормативну базу та загальний стан законності на об'єкті, що перевіряється, і оформлює постанову про проведення перевірки. Відповідно до п. 3 Положення, підготовка до проведення перевірки здійснюється шляхом аналізу стану законності та заходів щодо її забезпечення, опрацювання документів, вивчення доводів, викладених у письмовому зверненні органів державної влади та місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, фізичних та юридичних осіб.

Передусім, прокурор повинен ознайомитися із нормативною базою виконання кримінальних покарань у виді конфіскації майна. Зокрема, до неї відносяться: Конституція України (розділи II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» та VII «Прокуратура»); Закон України «Про прокуратуру»; Кримінальний кодекс України (розділи X, XII, XV); Кримінальний процесуальний кодекс України (розділ VIII); Кримінально-виконавчий кодекс України (глави 3, 11); Кодекс законів України про адміністративні правопорушення (ст.ст. 298-305); Закони України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження»; Інструкції про проведення виконавчих дій від 15 грудня 1999 року та з організації примусового виконання рішень від 02 квітня 2012 року; наказ Генерального прокурора України № 7 гн від 12 квітня 2013 року «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян»; Постанови Пленуму Верховного Суду України № 7 від 24 жовтня 2003 року «Про практику призначення судами кримінального покарання», № 14 від 26 грудня 2003 року «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження», № 6 від 27 серпня 1976 року «Про судову практику в справах про виключення майна з опису» тощо.

Крім того, на підставі вивчення відповідних методичних рекомендацій органів прокуратури можна дійти висновку, що прокурор при підготовці до перевірки повинен: 1) ознайомитися з матеріалами попередніх перевірок виконання законів, проведених прокуратурою у відділі ДВС; 2) проаналізувати наявні в прокуратурі скарги і звернення громадян, інші матеріали з інформацією про порушення законності при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна; 3) запитувати відповідну інформацію від органів та посадових осіб, на які покладено обов'язки у сфері конфіскації майна, у разі необхідності проводити із ними взаємозвірки; 4) проаналізувати додержання законності у відділах ДВС. Це дає прокуророві змогу зробити висновок про причини порушень законності, що найбільш часто виявлялися, і визначити перелік питань, на які слід звернути увагу при проведенні перевірки [4, с. 11–12; 7, с. 5].

На підставі вказаних дій прокурор складає план перевірки додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна з питань, що належать до його компетенції. Цей план в подальшому має стати основою для прийняття постанови про проведення перевірки. Така постанова приймається керівником прокуратури або

його заступником і в ній, відповідно до ч. 3 ст. 21 Закону України «Про прокуратуру», зазначаються підстави, що свідчать про можливі порушення законності, та обґрунтовується необхідність вчинення дій, передбачених пунктами 3, 4 та 5 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про прокуратуру».

Формальні вимоги до такої постанови передбачені п. 4.3 Положення: вона виготовляється на бланку відповідної прокуратури та підписується прокурором, який прийняв постанову. У постанові зазначається: дата та місце її прийняття; підстави для здійснення перевірки, що свідчать про можливі порушення законності; об'єкт перевірки; обґрунтування необхідності вчинення відповідних перевірочних дій; порядок оскарження постанови; відомості про спосіб надання копії постанови об'єкту перевірки; дані про посадову особу, яка її винесла та підписала.

Проведення перевірки розпочинається із вручення копії зазначеної постанови начальнику відділу ДВС України або його заступнику, оскільки ст. 21 Закону України «Про прокуратуру» встановлює недопустимість проведення перевірки без надання копії цієї постанови представнику підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, підпорядкованості чи приналежності, фізичній особі – підприємцю.

Під час безпосереднього проведення перевірки додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна прокурор реалізує повноваження, передбачені ч. 1 ст. 20 Закону України «Про прокуратуру», ч. 2 ст. 44 та ст. 45 Закону України «Про прокуратуру». Зокрема, він: вимагає від керівників та колегіальних органів проведення перевірок, ревізій діяльності підпорядкованих і підконтрольних підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, а також виділення спеціалістів для проведення перевірок, відомчих і позавідомчих експертів; має доступ до документів і матеріалів, необхідних для проведення перевірки, у тому числі за письмовою вимогою, і таких, що містять комерційну таємницю або інформацію з обмеженим доступом; письмово вимагає подання в прокуратуру у визначений ним розумний строк зазначених документів та матеріалів, видачу необхідних довідок, у тому числі щодо операцій і рахунків юридичних осіб та інших організацій, для вирішення питань, пов'язаних з перевіркою; отримує від посадових та службових осіб і громадян усні або письмові пояснення, в тому числі шляхом виклику відповідної особи до органу прокуратури; перевіряє законність актів органів і посадових осіб ДВС України та в разі їх невідповідності законодавству зупиняє виконання таких актів або скасовує їх, вимагає від посадових чи службових осіб усунення порушень або надання пояснень з приводу допущених порушень; виносить постанови і вказівки щодо додержання встановлених законодавством порядку і умов виконання кримінальних покарань у виді конфіскації майна, які є обов'язковими і підлягають негайному виконанню.

При проведенні перевірки прокурором з'ясовується широке коло питань, зокрема: своєчасність звернення вироків до виконання судами; правильність оформлення виконавчих документів; додержання законів щодо порядку та строків відкриття виконавчих проваджень; додержання встановлених законом строків здійснення виконавчого провадження; законність підстав для зупинення виконавчого провадження; додержання закону при оцінці конфіскованого майна, його реалізації та переоцінці; додержання строків перерахування коштів, що надійшли на депозитний рахунок органу ДВС України до державного бюджету; додержання закону щодо вжиття заходів до розшуку майна і засуджених, які ухиляються від покарання, їх повнота та своєчасність; обґрунтованість та законність закінчення виконавчого провадження; додержання законів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законів при виконанні покарання у виді конфіскації майна (як засуджених та інших осіб, які перешкоджають здій-

сненню конфіскації майна, так і державних виконавців) [8, с. 197-198]. Разом з тим, перевірка може бути і цільовою, коли прокурор вивчає стан додержання законів стосовно якогось одного чи кількох із вказаних аспектів, що в сукупності дають змогу визначити законність виконання кримінальних покарань у виді конфіскації майна.

Заключний етап проведення перевірки пов'язаний із оформленням її результатів та наданням їм правової оцінки. Крім того, на даному етапі вирішується питання щодо підготовки і внесення актів прокурорського реагування на виявлені порушення законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна.

Прокурорською практикою вироблені такі форми реалізації прокурором результатів перевірки: 1) надання посадовим особам органів ДВС України конкретних рекомендацій щодо негайного усунення порушень законності; 2) вказівка на упущення, помилки, порушення і роз'яснення способів їх усунення; 3) попереднє ознайомлення начальника відділу ДВС та державних виконавців з висновками і надання їм можливості висловити свої міркування щодо порушень законності, виявлених прокурором; 4) обговорення результатів перевірки на оперативній нараді у прокурора із запрошенням працівників ДВС України [9, с. 38].

Результати перевірки оформлюються у виді відповідної записки або довідки. Як зазначає П. М. Каркач, це аналітичний документ, у якому закріплюються наслідки проведених перевірок, в якому викладаються всі факти, які виявлені при перевірці і мають юридичне значення, формулюються пропозиції про застосування заходів, які доцільно вжити щодо усунення виявлених порушень закону [6, с. 82]. Згідно із п. 7.1 Положення, у доповідній записці зазначаються: підстави проведення перевірки; фактичні дані, встановлені у ході її здійснення; встановлені порушення законів та пропозиції щодо вжиття заходів прокурорського реагування до їх усунення, притягнення до відповідальності винних службових осіб, відшкодування завданих збитків; пропозиції щодо можливості повернення оригіналів документів у разі їх витребування під час перевірки.

Рекомендується не перенасичувати довідку (довідну записку) цифровими даними, що не стосуються стану законності при виконанні судових рішень, висвітлювати конкретні порушення законності із зазначенням причин та умов, що їм сприяли та винних у цьому службових осіб, обов'язково висловити пропозиції з приводу подальшої реалізації результатів перевірок (зокрема, щодо внесення документів прокурорського реагування, розгляду на міжвідомчих, координаційних, оперативних нарадах) [10, с. 418]. У довідці обов'язково повинні вказуватися дата і місце її складання, хто та в присутності кого провів перевірку.

Довідка (довідна записка) підписується прокурором, який здійснив перевірку, та погоджується керівником прокуратури, що прийняв постанову. Вона складається у трьох примірниках, один з яких під розпис надається начальнику відділу ДВС України для усунення виявлених порушень; другий залишається у справах прокуратури, а третій з копіями документів прокурорського реагування надсилається прокурору вищого рівня для контролю за повнотою проведеної перевірки та вжитих відповідних заходів.

Також на резолютивному етапі перевірки вирішується питання щодо усунення виявлених порушень закону шляхом внесення актів прокурорського реагування. Практика показує, що найбільш поширеним актом у цій сфері є подання, вимоги до якого встановлені ст. 23 Закону України «Про прокуратуру». Разом з тим, зазначений акт не вичерпує «арсеналу» засобів прокурорського реагування на порушення законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна. Так, незаконні постанови службових осіб відділу ДВС України прокурор скасовує, або

оскаржує їх у судовому порядку, про що також зазначає у довідці. У необхідних випадках прокурор вносить вказівку про усунення порушень закону, порушує у встановленому законом порядку кримінальне провадження або провадження про адміністративне правопорушення (ст. ст. 23, 44, 45 Закону України «Про прокуратуру») [11, с. 40].

На підставі викладеного, можна зробити висновок, що в умовах, коли перевірки додержання законів при виконанні кримінальних покарань у виді конфіскації майна

нормативно не регламентуються, до них мають за аналогією застосовуватися положення, передбачені законом щодо порядку проведення перевірок додержання і застосування законів. Проведення відповідних перевірок передбачає три етапи: підготовчий, основний і заключний, в межах яких прокурор реалізує надані йому повноваження загального та спеціального характеру, спрямовані на виявлення порушень закону про виконання кримінальних покарань у виді конфіскації майна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз даних судової статистики щодо розгляду справ і матеріалів місцевими загальними судами, апеляційними судами областей, міст Києва та Севастополя, Апеляційним судом Автономної Республіки Крим у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sc.gov.ua/ua/2013_gik.html
2. Прокурорський надзор : учебник / Винокуров Ю. Е. [и др.] ; под общ. ред. Ю. Е. Винокурова. – 9-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2011. – 490 с.
3. Про затвердження Положення про порядок проведення органами прокуратури перевірок при здійсненні нагляду за додержанням і застосуванням законів : Наказ Генерального прокурора України № 111 від 12 листопада 2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nau.ua/index.php?page=hotline&file=419441-12112012-0.htm>
4. Методичні рекомендації Генеральної прокуратури України з питань прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, схвалені науково-методичною радою при Генеральній прокуратурі України 03 лютого 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/bmr.html?dir_id=107443
5. Печников Н. П. Проблемы теории и практики прокурорского надзора в современных условиях : конспект лекций / Н. П. Печников. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 60 с.
6. Каркач П. М. Організація роботи районної, міської прокуратури : наук.-практ. посіб. / П. М. Каркач. – Х. : Право, 2013. – 336 с.
7. Методичні рекомендації щодо прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань у вигляді конфіскації майна засуджених, схвалені 18 червня 2008 року науково-методичною радою прокуратури Луганської області. – Луганськ : Прокуратура Луганської області, 2012. – 10 с.
8. Прищепа В. І. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань, не пов'язаних із обмеженням або позбавленням волі : дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.10 / В. І. Прищепа. – Х., 2013. – 243 с.
9. Методичні рекомендації щодо прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, схвалені методичною радою при прокуратурі Чернігівської області 10 серпня 2009 року. – Чернігів : Прокуратура Чернігівської області, 2012. – 39 с.
10. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян / В. П. Пшонка, Є. М. Блажівський, М. К. Якимчук та інші ; за заг. ред. В. П. Пшонки. – К. : Національна академія прокуратури України ; Кіровоград : МПП «Антураж А», 2012. – 440 с.
11. Методичні рекомендації щодо здійснення прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, схвалені методичною радою при прокуратурі Чернівецької області від 14 грудня 2012 року. – Чернівці : Прокуратура Чернівецької області, 2012. – 50 с.